

STEVEN!

RENÉ HUIGEN BIJ DE BEZIGE BIJ

Steven! (gedicht, 2005)

Fysica voor dichters (gedichten, 2007)

Woudman (roman, 2009)

Levenskunst voor jonge mensen (gedichten, 2011)

Steven II (gedicht, 2013)

Geloof mij steeds (roman, 2016)

René Huigen

STEVEN!

Gedicht

2019

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

De auteur ontving voor het schrijven van dit gedicht
een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Copyright © 2005, 2013, 2019 René Huigen

Steven! en *Steven II* verschenen eerder als afzonderlijke editie

Omslagontwerp Brigitte Slangen

Omslagillustratie Klaas Gubbels

Foto auteur Keke Keukelaar

Vormgeving binnenwerk Adriaan de Jonge

Druk Bariet Ten Brink, Meppel

ISBN 978 94 031 4830 4

NUR 306

debezigebij.nl

DEEL I

Muze, ook al heeft U uw reserves
En is dit de laatste druppel uit eend're
Bron waaraan alleen de bekwaamsten zich
Uitputtend mochten laven, dan nog ben ik
U dankbaar die aan te mogen spreken
En zou ik U, in weerwil van uw hang
Naar het avontuurlijke, willen vragen
Te verhalen van een man die thuisbleef
En die geloofde dat de wereld hem
Een zetel was waaruit geen held, zijn daden
Waardig, hoefde op te staan om haar slapend
Tegemoet te kunnen treden. Zing ons
Daarvan, Calliope, dochter van Zeus
En Mnemosyne, echtgenote van
Apollo en moeder van Orpheus,
U die op Parnassus' verborgen top

De hoeder van de kudde reeds bezielt
Hebt, om, van al uw volgelingen, nota
Bene mij, die van geen luisteren weet,
Te leren hoe achter de wijkende
Horizon van ieder woord dit aardse
Paradijs voor wie te wandelen op
Wil staan bij iedere stap een stap
Verwijderd zal blijven. Ik weet, ik vraag
Waarschijnlijk te veel van U, die met het
Weinige dat U nog aan adem rest, mij
Dit lied heeft trachten in te fluisteren,
Maar een straffe wind behoeft niet hetgeen
Een briesje ook kan klaren: daarom, verhef
Mijn zwakte en broed gewiekt op wat zich
Afgroendelijk in hem, wiens lot ik in
Uw handen leg, zal openbaren. Licht
Mij bij waar zijn gangen mij duister zijn
Of door een gebrek aan diepgang aan de
Oppervlakte blijven. Geef uitleg, want
U wéét en was er vanaf den beginne
Bij, zodat ik, voor dat waarnaar dit hoog
Vertoog verlangt, getuig van eeuwige

Voorzienigheid en, ongeacht tot welk
Doel bereid, aanvaarden zal om steeds opnieuw
Die eerste stap opnieuw te zullen zetten.

Maar zeg eerst wat iemand ertoe beweegt
Zich nergens toe bewogen te weten.
Waarom U, zuiver en rechtvaardig in
Uw oordeel, er telkens toe geneigd bent
Hem, die zijn plaats niet kent, te verkiezen
Boven degeen die zich gediensig in uw
Handen de maat liet nemen. En waarom hij,
Een muis, een grijze wordt categorisch
Over dezulken gesproken, gekluisterd
Aan uw lippen, en aan uw almacht ten prooi,
Er geen goed aan doet zich wijselijk voor
Dood te houden? Want ook daar is moed
Voor nodig, om in uw ogen lui of laf te zijn
En weinig strijdvaardig zo te ontsnappen
Aan wat hem, bevangen, de adem ontnemt.
Tot hoger inzet hebben velen om minder
Het leven gelaten, doch grootser was hun
Verdienste niet, dan dat U er zich prima
Mee vermaakte. Een knipoog relativeert

Niet wat een moeder haar kinderen toestaat,
Noch wat Thalia, uw zuster, gedoogde
Toen onder het luidruchtige getrappel
Van haar Korybanten, zij op haar grondvest
De wereld liet schuddebuiken. Ook U
Acteerde op dat podium, maar zag niet
Dat een achteloos gebaar om voor uw
Veelkoppig publiek hun ontzag mee weg
Te wuiven, juist tot rampen leiden zou
En afdoende was om hele steden
Mee van de kaart te vagen. Zoals bij
Manisa Dagh, de berg Siphylus, bij
Izmir, waar de stad van Tantalus en
Volgens Pausanias het oude Atlantis
Verzonken lag.

 Zo konden de kleinste
Oorzaken grote gevolgen hebben, om
Maar te zwijgen van uw ademkracht,
Die van verre exotische winden
Aanvoerde: uit Medusa's tuin de Ghibli,
Die uit Libische woestijn het zand in
Perseus' ogen blies, de verzengende

Khamsin uit Egypte en, de ergste
Van alle, die raasde boven Malat,
Het huidige Malta, voor de kust waarvan
Paulus, uit de koudeput van uw mond,
De Euroclydon, een ijzige valwind,
Tot orkaankracht opwaaien zag.

Gelukkig

Heeft aan zijn schipbreuk, en indirect aan U,
Het voormalige Melita, op de plaats
Van Publius' residentie, Romes
Stadhouder en latere bisschop van oud-
Fenicische vesting, nog haar eerste
Kathedraal en Jahwehs woning haar puike
Akoestiek te danken, zodat al wat
In lament ten onder dreigde te gaan
Voortaan in U een canon zou vinden.

En hoor hoe godvrezend sedertdien het Rex
Pacifica, een motet voor zes stemmen,
Alleen voor Dionysus' spiegel klinkt.
En later. Toen uw zang, zo lieflijk nog
Door Aeolus' harp begeleid, plots de
Wereld veroverde met paukenslagen

En hoorngeschal. Een zucht was genoeg om
Door het smalle riet van hobo of fagot,
Hoog boven Eos' strijklicht uit, een ijle
Melodie te blazen. Bewonderend sprak
Men van een harmonie der sferen en
Beluisterde er ten bewijs van één God
Niet úw maar zijn werken in. Begrijpelijk
Is uw woede over wat U rechtmatig
Toebehoorde en thans ontfutseld is,
Maar ware het niet beter geweest indien
U beter uw krachten had gekend en
Wist welke effecten die sorteerden.
Verongelijkheid siert uw welbespraaktheid
Niet, om, naar gelang de pet die U hebt
Opgezet, ook in overeenstemming met
Uw buien te oren. Wees opgewekt
In plaats daarvan en beproeft U hem die U,
Om U te doen behagen, niet langer
Woorden in de mond hoeft te leggen.
Aanzienlijk is altijd nog uw stijl die,
Wil ze excelleren, tot voorkeur van
Niemand ooit aanleiding van enige twist

Hoeft te zijn. Geen proeve is zij van wat men
Er tot een beter begrip van wat schoonheid
Vermag mee bereiken wil. Namelijk:
Daarin het bewijs van uw verhevenheid
En het sublieme geleverd te zien. Nee,
Nooit zal het gemak waarmee U tussen
Hoop en vrees 's mensen gemoed bespeelde hem
Tot voorbeeld kunnen zijn, zelfs niet indien
Hij met eender gemak het omgekeerde
Probeerde: de hemel veroveren,
Zoals U de wereld, lukt hem toch niet.

Realisme is daarom geboden.

Een nuchtere blik van hem die U met
Inzicht slaat, door hem in het oog van zijn
Weinig stormachtige leven zich gedwee,
Dat heet: gelaten, niet geslagen, op
Te laten houden. Die slag is U, die
In de ene wereld gegeven, hem in
De andere een streling wordt. Vergunt U
Hem, die we Steven zullen noemen, aldus
Te zien wat hem als vanzelf aan komt waaien:
In 't gordijn dat danste op het briesje

Van uw ademtocht, het tipje van het floers,
Dat door uw influistering werd opgelicht.
 Kom zo tot hem, door de kieren, en toon
Hem in wat niet sluitend is het venster
Op de wereld. Maak aanschouwelijk van
Welk fenomeen dat met U bezig is
Te sterven U nochtans de verschijning bent.
Want weet: hij ziet niet U, maar proeft de wind.
Als lucht bent U voor hem, of nee, wees lucht
Voor hem. Zijn nood aan U is ademnood,
Een conditie die U hem stelde, maar
Waarom geen mens voldoet zonder niet ook
Te weten wat verlangen is. Ja, oorzaak
En gevolg beide, maar verlangen naar
Wie of wat? als hij U noch uw werken
Kent, ten volle. Onvolledig is zijn beeld
Van U, verwrongen. Volmaakt voor hem is pas
Wanneer hij zich in vergelijkingen
Heeft uitgeput en het lichaam, hem niet
Langer knellend, in de dood zijn weerslag vindt.
Een schaduw is hij slechts, zoals U voor hem
Een schaduw bent, op de witte muur een hand:

Waar hij een vlinder ziet, schouwt U zijn ziel.
 Probeert U mij, die namens Steven spreekt,
Nu eens uit te leggen hoe iets onstof'lijks
Naar iets stoffelijks kan verwijzen en hoe,
Onttrokken aan 't luie oog maar desondanks
Aanwezig en zo manifest, vrouwe
Metafysica in het schijnsel van
Zijn schemerlamp kan zijn gezeten? Is het
Niet om poëtische dan wel om beslist
Tegenstrijdige reden dat (a) licht
Niet door een object en (b) de schaduw
Van dat object niet door een ander object
Vallen kan. Terwijl (c) op de muur toch
Eén schaduw wordt waargenomen. Van de hand
Én van de vlinder die door de hand wordt
Toegedekt? Het was daar, in die verdachte
Zone, dat U mij in logica's hiaat
De poëzie bespeuren liet waar zijzelf
In het duister tastte. Zo kwam om haar
Te helpen en geholpen door zuivere
Rede, het Transcendente voort uit een
Gebrek en beiden uit U, die tussen hen

Bemiddelde, en blies U gedrieën, elk
Naar eigen kunnen, elkaar niet tegen-
Werkend, maar gezusterlijk, aanvullend,
Ons die wetenschap leven in, dat, vervat
In die ene schaduw en in dat waarnaar
Die schaduw verwees, zowel de zichtbare
Als de onzichtbare wereld, die van
Het denken, kon worden waargenomen.

 Zo zag Steven schimmen eerst: het vitriool
Der wijzen en het uiterst vluchtige
Harmoniak, de hermetische meidauw in
Dat niet-aflatende gevang van hemel-
Koepel, hersenpan: het destilleerglas.
En pas later in die schimmen spoken
Toen hij ze najagen ging, zoals een kind
Geneigd is zijn eigen schaduw voorbij
Te willen lopen en, zichzelf schaduwend,
Over eigen schijnbewegingen struikelt.

 Onbegrijpelijk werd zo wat letterlijk
Onvatbaar was, en het onvatbare,
Opgevat als ding, ook weer terzijde
Geschoven. Voor wie U aan wilde raken

Zou U wijken en kromtrekken tot halve
Cirkelboog, zich tot arcade boven hem
Verheffen en tot enge poort verworden
Wanneer hij erdoorheen wilde gaan. Was het
Daarom dat U, moeder, mater, zich zo
Makkelijk materialiseren liet
In de negatie en dat men zich van U
Had afgekeerd uit wrevel nooit de hand
Te zullen leggen op datgene waar men
Met het verstand slechts bij kan? Of was het,
Wat het ook was dat men zich verwaardigde
Over U te denken, ongenaakbaar
In uw licht, het denken zelf dat tekortschoot
En, door U te negeren, hoogmoedig
Gecompenseerd moest worden? Voor aandacht
Van wat de meesten het allerdierbaarst is,
Hebben velen geen groter dwaasheid begaan
Dan zij die ten overstaan van U zich
Zó onsterfelijk maakten, of het moet
De arme Steven zijn, die boog, terwijl
Hij in uw achting stijgen wilde. Behoed
Behalve hem ook mij daarvoor. Geen houding

Past de mens die recht doet aan de rol die
U hem toebedeelt. Een denkend riet is hij,
Dat buigt en beeft en ondanks uw verfijnde
Embouchure aan uw lippen niet dat
Hooggestemde lied ontsteelt, maar wuivend
In de wind een fluittoon produceerde. Niet
Wetende wat het is dat hem bespeelt.

Eender verging het hun wier ervaring
Ter adstructie van uw Harmonices
Mundi de volgende analogie
Rechtvaardigt. Bij het eerste voorzichtige
Contact van de punt van een potlood op
Papier. Zoals toen Columbus in Nieuw
Spanje landde en niet wist wat het was
Dat hem te wachten stond. Zo zagen Abbotts
Flatlanders – waartoe we de rechthoeken en
Vierkanten, driehoeken en trapeziums,
De parallellogrammen alsmede
De familie van het pentagon en
Andere veelhoeken mogen rekenen –
Vanzelfsprekend geen bol, maar een stip en
Later uit die stip een cirkel langzaam

Weer in eigen middelpunt verdwijnen.
Zo, gelijk die bol, bent U, als sfeer een
Zon, voor ieder aan wie U verschijnt al
Het hem omringende en tekent U
De wereld tot nadere studie van wat
In uw empyreum zijn ideale
Vorm krijgt, en wordt in die setting als Ring
Aan uw vinger, wat rondzingt, de wereld
Een magisch object, dat fonkelt en schittert
Tot in ieder facet, ook voor wie geen
Lohengrin heet, noch weet wie Wagner is
Of in Bayreuth is geweest, hij dwale
Niet of eender als wie U met kennis
Van zaken de weg wijst. Aan uw tredmolen,
Tussen twee punten denkbeeldig, gaat hij zo
Het draairad der seizoenen af en weet
Zijn levensloop de diameter van
Het eeuwig in U wederkerende dat
Hij niet berekenen kan maar waarmee
Hij zich desondanks verbonden weet. Verveeld
Door wat hem geen uitkomst biedt maar wel van nut
Is, U toch te herkennen als een bron van

Vreugde te midden van die sleur, zo boort
Steven het beste in zichzelf aan. Want goed
Is wat voortkomt uit gewoonte, zolang
Dit niet tot knechtschap leidt en de sterkste
Der ketenen is gestaald uit hetzelfde
Onzichtb're metaal als dat Mercurius
In het essentiële geestvuur smeedde
Toen hij in Gaia's schoot de minerale
Wortel had geplant en in wat hem boven
Het hoofd te groeien dreigde – dagelijks
De last om wie hij wilde zijn – een boom nu,
Hem kronend, haar takken majestueus
Ten hemel zag reiken. Op Dilmun zou zij
Edelstenen dragen. De Perzen noemden
Haar Hom, die aan de bron van alle water-
Stromen, boven op de heuvel midden
In het heiligdom van Ishtar groeide.
De Hesperiden plukten er gouden
Appels van. Sumak noemden de joden
Haar, en de vikingen Yggdrasil, de es,
Die in het centrum van hún wereld stond.
Voor wie haar schaduw hem dagelijks koelte

Schonk, droeg zij de vruchten van wat in hem
Grond had gevonden. Want daar bevond hij zich,
Waar hij aardde en waar hij aardde, daar
Bevond hij zich. In wat door hem bevonden
Werd. Had hij nu, vervoegd naar de taal die
Hij spreken leerde, niet *Esteves*, maar
Estaban geheten en zou de stad waar
Hij woonde niet door eigen gedachten
Bevolkt zijn geweest, maar dragen de naam
Van hem die haar stichtte en die vrij vertaald
Naar het Assyrische Ulisaypo
Vriendelijke baai betekende, dan
Zou niet aan de Strozee, maar op Ithaka
Zijn huis hebben gestaan. Odysseus, niet
Steven, heten uw held. Hem thuisbrengen
Waarnaar zijn gedachten waren uitgegaan.
Zo leert eenieder, als wie in den vreemde
Op reis door zichzelf wordt aangedaan, zichzelf
Aanvaarden, door alvorens van huis te gaan
Eerst in de spiegel te kijken en daarna
Zichzelf thuis te laten. Zo was U en is
In hem de Meester opgestaan, terwijl

Hijzelf zitten kon blijven, want wie bezocht
Wordt, hoeft er zelf niet op uit te gaan.

Aldus

Kon Stevens kleine odyssee een aanvang
Nemen en hoorde hij bij het ontwaken
Zacht een lied gezongen worden door haar
Wier masker U had opgezet en in
Hetwelk hij niet U, maar Ophélie,
Voorheen zijn Muze en heden bezoeking,
Herkende. Op keek Steven plots, over
De rand van zijn leesbril. Op van *Het Volk*,
De krant en het laatste nieuws waarboven
Hij in slaap gevallen was, en zag op
De grens van montuur en glas, daar waar in
Een oogwenk het huwelijk tussen hel en
Hemel zich voltrokken had, de wereld
Een millimeter wijken, een kier ontstaan.
Alsof door toegenomen scherpte het beeld
Te groot was voor de omlijsting en er
Gedeeltelijk vanaf gevallen was.
Was die richel een afgrond, dezelfde
Als die waaraan de gevallen engel

Een hemel ontstolen had, dan zat daar
Swedenborg aan 't graf van een nieuw geloof.
Met voor hem zijn geschriften als waren het
Gestijfelde linnen overhemden.
Aan zijn voeten sliep Enithoran, Rintrah.
Waren het diens kaken waaraan zijn gade,
Naar wie hij opkeek, gehavend, radeloos,
Ten prooi gevallen leek? Of kwam het door
Een andere, nog onbekende weerstand,
Waardoor haar gezicht en later nek,
Toen torso, benen, werden uitgerekt,
Om vervolgens, uit zichzelf voortkomend
Weer in de juiste proporties terug
Te veren en uit de diepte omhoog
Getrokken te worden? Kennelijk doet
Geloof dat met mensen en lijkt bedrog
Voor wie niet gelooft hetzelfde als voor wie
Dat wel doet: een optische illusie,
Precies datgene wat het verschil tussen
Een blind geloven en de exacte
Waarneming geloofwaardig maakte. Wat
Niet helder is, moet worden bijgesteld.

Zo bleef Steven scherp door de wondere
Werking van zijn leesbril, als door Turpijns
Toverstafje of diens ring onder de tong
Van een dood meisje, dat lag op het bed van
Charlemagne en evenzeer diens liefde
Wekte als later de Bodensee hem tot
Contemplatie en overgave dwong,
Onbekend met wat hem biologeerde.
De dood was het niet, noch het meisje of
Het meer aan de oevers waarvan hij uitzag
Op wat hem vanuit de diepte van haar ziel
Werd aangereikt. Een betovering was het,
Veroorzaakt door een magisch object. Zoals
Zigeuners tegen de dorst een steen dragen
Onder de tong, zo zou ook wie dorst naar
Liefde gedoemd tot dolen zijn, een teken
Of symbool in alles zien, niet de feiten.

Voor zich zag Steven nu de regels die
Eerder door de diepte verzwolgen waren
Een voor een tevoorschijn komen en
Hij las: ‘Vijftien landen sluiten te Parijs
Voor de vrede het Briand-Kellogg-Verdrag.